

ARTICLES CENTRALS

Els atacs de drones nord-americans i les conseqüències sobre el terreny al Pakistan

Wali Aslam

Professor lector en Relacions Internacionals a la Universitat de Bath (Regne Unit)

Els atacs de *drones* nord-americans al Pakistan han suscitat molta controvèrsia entre els cercles internacionals d'experts en seguretat. Alguns debats s'han centrat en l'eficàcia i l'adequació d'aquests atacs. Altres anàlisis han estudiat la utilització dels avions no tripulats des de perspectives neutrals pel que fa als valors, per exemple avaluant-ne la importància com a factor de canvi en els esforços de contra-insurgència. Tanmateix, tant aquestes anàlisis com d'altres han eludit l'avaluació de les conseqüències d'utilitzar aquests avions sobre el terreny, sobre la societat i l'Estat del Pakistan.

Aquest article té el propòsit d'omplir aquest buit posant l'èmfasi en alguns dels efectes perjudicials dels avions no tripulats sobre el benestar de la població i sobre l'Estat d'aquest país. En primer lloc, analitzarà la dispersió pel Pakistan dels sospitosos de terrorisme amb l'objectiu de fugir dels atacs amb *drones*. Molts sospitosos d'insurgència perseguits per aeronaus nord-americanes Predator i Reaper s'han desplaçat des de les ATAF (Àrees Tribals Administrades Federalment) fins a altres zones del Pakistan. Aquesta reubicació ha tingut conseqüències greus i sovint letals per a les noves poblacions que els acullen. Tot seguit l'article analitzarà de quina manera els atacs amb aeronaus no tripulades han tingut un impacte radicalitzador sobre l'opinió pública del Pakistan, amb conseqüències negatives en diversos fronts. Finalment, avaluarà l'impacte d'aquests avions en el sistema democràtic pakistanès, que ha estat lluitant per deixar enrere una història de dictadura. ¹ Aquestes conclusions també

serviran de resum dels arguments exposats.

Els drones i la dispersió de militants pel Pakistan

Els atacs dels Estats Units amb drones a les àrees tribals pakistaneses s'inicià l'any 2004. Al Pakistan les ATAF tenen un estatus polític diferenciat, de manera que no s'hi aplica la legislació general del país. Aquestes àrees esdevingueren les noves bases de diversos militants talibans i d'al-Qaida després de la invasió nord-americana de l'Afganistan de desembre de 2001. Els Estats Units no trigaren pas a adonar-se que, a conseqüència de la ubicació remota de les àrees tribals, tenien poques possibilitats de caçar aquests combatents sense comptar amb una cooperació activa dels pakistanesos. Per tant, els atacs amb aeronaus no tripulades semblaven oferir la resposta perfecta al problema. En conseqüència, s'han efectuat prop de 370 atacs a les àrees tribals del Pakistan, mentre que fins ara només quatre s'han dirigit a àrees alienes a les ATAF. ²

“ La dispersió pel Pakistan dels sospitosos de terrorisme per fugir dels atacs amb drones ha tingut conseqüències greus per a la població civil pakistanesa ”

En aquest context, els sospitosos de terrorisme han anat abandonant les ATAF per establir-se en altres zones del país, com Karachi, Lahore i altres zones de les mateixes ATAF on no hi ha hagut gaires atacs amb drones. Tanmateix, aquest desplaçament no ha canviat l'agenda bàsica d'aquests individus, que consisteix a fer la guerra santa (*jihad*) contra els que consideren infidels. A les ATAF se servien dels amagatalls tribals per atacar les forces nord-americanes a l'Afganistan, però des de la seva reubicació s'han dedicat a atacar civils pakistanesos per continuar amb la seva guerra santa. Per aquests individus, els civils pakistanesos i els integrants de les forces de seguretat del país són objectius legítims, perquè oficialment l'Estat és aliat dels Estats Units. Malgrat que l'objectiu dels seus atacs ha canviat, la seva missió ha romàs inalterada.

Els defensors de l'ús d'avions no tripulats han posat l'accent en el seu èxit per reduir el nombre d'atacs contra les forces occidentals a l'Afganistan. No obstant això, en aquestes avaluacions rarament es fa referència a les 50.000 víctimes civils del terrorisme, un gran nombre de les quals han estat l'objectiu de terroristes que han abandonat les ATAF per fugir dels avions no tripulats.³

Després de la seva reubicació, aquests individus no es limiten a la violència religiosa. També participen activament en els segrestos econòmics, el contraban de drogues i armes i l'acaparament de terres en grans poblacions com la ciutat portuària meridional de Karachi.⁴ Gran part dels ingressos generats gràcies a aquestes activitats es dedica a finançar les activitats de militància al nord-oest del país. Aquesta conseqüència poc estudiada de l'ús de les aeronaus no tripulades tindrà implicacions significatives per a la seguretat regional a l'Àsia meridional que perduraran molt més enllà de 2014, any en què les forces estatunidenques abandonaran la regió.

L'impacte radicalitzador dels drones

Els atacs amb avions no tripulats han tingut un efecte radicalitzador greu sobre l'opinió pública del país, amb un canvi clarament significatiu cap a la dreta en els últims anys. El polític i exjugador de criquet Imran Khan s'ha servit d'aquests atacs com a exemple de l'arrogància dels Estats Units, a qui culpa dels immensos danys col·laterals i morts de civils innocents. Khan considera que l'ús de drones nord-americans no ha estat gaire eficaç, ja que la situació a l'Afganistan i el Pakistan és molt pitjor que quan es van començar a efectuar aquests atacs l'any 2004.

Imran Khan té un enorme atractiu polític entre els joves del país i la seva retòrica ha tingut un paper clau per posar-los en contra d'Occident, en fer-los creure que hi ha una conspiració occidental massiva per debilitar el Pakistan i que els avions no tripulats només són part d'aquesta "estratègia general". Khan ha estat capaç d'atribuir-se el paper de portaveu de la dreta política pakistanesa. Aquest impacte radicalitzador dels drones ha debilitat la capacitat per valorar d'una manera justa i imparcial l'impacte dels Estats Units pel que fa a bastir les institucions democràtiques del Pakistan i ajudar la població del país mitjançant nombrosos projectes de desenvolupament.

La democràcia al Pakistan i els problemes de legitimitat

És un secret de domini públic que sovint hi ha funcionaris pakistanesos del govern i el sector de la seguretat que col·laboren amb els Estats Units per facilitar-los la localització de sospitosos de terrorisme a les ATAF. Tanmateix, oficialment el govern del Pakistan s'oposa a l'ús d'avions no tripulats en el seu territori. L'Assemblea Nacional del Pakistan ha aprovat repetidament resolucions que demanen a Washington que aturi els atacs perquè violen la sobirania pakistanesa, tot i que fins ara no han influït gaire en la política dels Estats Units. Aquesta situació contribueix a debilitar la legitimitat del parlament pakistanès i les institucions democràtiques del país, que actualment ja s'ha d'esforçar per allunyar-se de l'ombra de la dictadura. El govern d'Obama ha reconegut que el suport de Washington a diversos règims militars del país va ser un error i ha manifestat que des d'ara treballarà per enfortir les institucions democràtiques del Pakistan. De sobte, s'ha fet evident que molts dels mals d'aquest país es poden atribuir a la manca d'un sistema democràtic estable, la qual cosa ha afectat no només el Pakistan sinó molts altres països arreu del món. Malgrat tot, aquest suport a la democràcia només s'ha donat sobre el paper.

“ L'ús de drones al Pakistan afebleix la legitimitat del sistema democràtic que els Estats Units pretenen defensar sobre el paper ”

Les institucions democràtiques pakistaneses pateixen de manca de legitimitat, atès que el seu control sobre el destí del país ha estat limitat des de la creació del país l'any 1947. Tradicionalment, l'exèrcit del Pakistan ha estat el principal governant de la política exterior de l'Estat. Els aliats exteriors del Pakistan també han decidit treballar directament amb l'exèrcit saltant-se el govern civil, fins i tot en temps de democràcia. Malgrat que s'ha donat molta importància a les declaracions polítiques estatunidenques a favor de reforçar el sistema democràtic, la política dels avions no tripulats desmenteix clarament aquesta perspectiva. De fet, aquests avions serveixen per afeblir la legitimitat del sistema democràtic que sobre el paper els Estats Units pretenen defensar. Sovint es diu que només una democràcia estable solucionarà els

problemes interns del Pakistan, com el terrorisme extremista i religions al país.

La democràcia al Pakistan i els problemes de legitimitat

Aquest article ha analitzat les conseqüències sobre el terreny dels atacs nord-americans amb *drones* al Pakistan que rarament es prenen en consideració en els debats sobre l'eficàcia i l'adequació dels atacs amb avions no tripulats. Si Washington volgués fer una avaluació justa i imparcial de l'eficàcia i l'adequació d'utilitzar aquestes armes contra l'amenaça terrorista al Pakistan i altres països del món, caldria que analitzés els evidents problemes que genera aquesta política. A més, cal considerar l'ús d'avions no tripulats com una tàctica a curt termini amb un valor limitat a llarg termini. Els *drones* no poden substituir l'estratègia integral necessària per adreçar tots els reptes que Washington voldria solucionar amb aquestes armes.

1. Pakistan ha estat governat per dictadors militars durant prop de la meitat de la seva existència.
2. Les estadístiques es basen en dades recopilades per la New America Foundation. Per obtenir-ne més informació, vegeu-ne el web, [aquí](#), consultat el 31 de desembre de 2013.
3. Vegeu Shaun Waterman, "Pakistan says war on terror has cost nearly 50,000 lives since 9/11," *The Washington Times*, 27 de març de 2013.
4. Vegeu Imtiaz Ali, "Karachi becoming a Taliban safe haven", Combating Terrorism Centre at West Point, 13 de gener de 2010. [Disponible aquí](#), consultat el 31 de gener de 2013.

Fotografia: Official U.S. Navy flickr Page. Modificada. [Link a la llicència.](#)

© Generalitat de Catalunya